

PROPUNERI PRIVIND OPTIMIZAREA UNEI EVIDENȚE ARHEOLOGIC— TOPOGRAFICE LA MUZEUL BRUKENTHAL—SIBIU

IULIU PAUL

Muzeul Brukenthal — Sibiu

Cu aproximativ doi ani în urmă a fost publicat un scurt studiu în care s-au făcut, printre altele, propuneri concrete de modernizare a evidențelor științifice muzeale pentru colecțiile și descoperirile arheologice.

Propunerile și soluțiile oferite se bazează pe stadiul atins în rețeaua muzeelor noastre în ce privește sistematizarea evidențelor științifice muzeale și pe necesitatea modernizării lor treptate dar în același timp rapide, în raport cu ritmul și cerințele dezvoltării actuale a cercetării și muzeisticii.

În studiul amintit se pleda pentru necesitatea conceperii și experimentării, în continuare, a unor sisteme care să țină seama de stadiul actual al evidențelor muzeale, al patrimoniului cultural național, existent și virtual și care să îngăduie și să înlesnească, pentru început, codificarea și stocarea principalelor date, informații și clasificări științifice uzitate în prezent (în sistemul evidențelor și în literatura de specialitate), pentru ca apoi într-o fază ulterioară — care ar urma să se desfășoare paralel cu instruirea cadrelor necesare în actualul sistem de perfecționare, să se procedeze la adaptarea sistemelor și codurilor la cerințele moderne de evidență, stocare și regăsire a datelor furnizate de obiectele muzeale, de patrimoniul arheologic în general, în vederea prelucrării lor automate.

În continuarea preocupărilor noastre în acest domeniu și, pornind de la necesitatea stringentă a creării urgente a unui sistem simplificat, în raport cu cel propus anterior, de înmagazinare și regăsire rapidă a unor informații primare, esențiale, privind patrimoniul arheologic existent (în muzee) și virtual (în teren), am conceput o nouă fișă cu perforații marginale (fig. 1—4).

Atât fișa cit și sistemul de evidență ce poate fi creat pe această bază a fost prezentate și dezbătute la cursurile de topografie arheologică, vocabular controlat și repertorii arheologice, organizate în prima parte a anului 1977 de către C.S.P.C. de pe lângă C.C.E.S., pentru personalul de specialitate al Oficiilor județene pentru ocrotirea patrimoniului cultural național.

Fișa cu perforații marginale propusă de noi cuprinde principalele date științifice necesare pentru organizarea unui fișier al descoperirilor (și colecțiilor) arheologice, inclusiv datele topografice principale ale siturilor arheologice cunoscute din descoperiri întâmplătoare sau cercetări sistematice. Fișele sînt astfel concepute încît pot constitui într-un sistem de evidență rolul unui „Fișier-catalog topografico-arheologic“.

Cu ajutorul „explicațiilor anexate“, fișele, odată tipărite, pot fi completate și marcate — pe baza unui instructaj minimal — de orice muzeograf cu pregătire de specialitate.

La rîndul lor, »Fișierele-catalog«, în care aceste fișe se constituie, pe măsura completării lor, pot fi organizate de către toate unitățile muzeale și Oficiile județene pentru ocrotirea patrimoniului cultural național.

Regăsirea informațiilor se poate face manual sau cu ajutorul unui vibrator simplu.

În cazul în care acest tip de fișă și fișierele corespunzătoare ar fi aplicate și generalizate la toate muzeele, s-ar putea organiza pe zone o evidență arheologic-topografică eficientă.

Pentru aceasta se impune, însă, ca paralel cu completarea fișelor și cu funcționarea fișierelor propuse de noi, să se stabilească și un sistem de prelucrare automată a datelor noastre. Un model general de sistem a fost propus, recent, de C. Bloșiu.

Aplicarea unui atare sistem, eventual îmbunătățit, ar putea permite crearea treptată a unui fișier la nivelul unui centru de calcul, care, într-o primă etapă ar putea grupa, pe suport magnetici (disc sau bandă) datele furnizate prin mijlocirea fișelor perforate marginal și a celor centralizatoare, cu 80 coloane, propuse de noi.

Dar, așa cum menționam în studiul precedent, pentru a putea trece la utilizarea directă a tehnicii electronice de calcul pentru evidența și prelucrarea muzeistică și științifică a datelor furnizate de descoperirile și cercetările arheologice, este necesar să recurgem, inițial, la sisteme mai simple, ca cel propus de noi, utilizabile de către fiecare muzeograf și unitate muzeală. Ele sînt de natură să oblige pe toți muzeografuli specialiști la o sistematizare și o unificare a terminologiei, în primul rînd la o codificare corespunzătoare acestora, ca un prim pas necesar și obligatoriu, în vederea modernizării evidențelor științifice, ce oferă, apoi, posibilitatea utilizării tehnicii electronice de calcul, în primul rînd în cadrul evidențelor științifice muzeale iar, mai apoi, și în prelucrarea științifică, pe diverse planuri, a datelor astfel acumulate.

Propunerea noastră pornește de la convingerea că generalizarea fișei cu perforații marginale propuse de noi, și a cataloagelor sistematice ce se vor crea pe această bază, vor oferi muzeelor, evidențelor științifice ale acestora, posibilități sporite de valorificare științifică și cultural-educativă, de păstrare și conservare a patrimoniului arheologic, existent și virtual.

Cercetărilor arheologice de teren (periegheze, săpături sistematice) și „de cabinet“ li se oferă, de asemenea, un instrument operativ și accesibil — oricărui muzeu și cercetător — de înmagazinare și regăsire rapidă, diferențiată și selectivă, a informațiilor, științifice, primare și esențiale, privitoare la obiectele și la specificul arheologic al zonei, de na-

tură să contribuie, substanțial, atît la accelerarea procesului de prelucrare a descoperirilor și materialelor arheologice, cît și la orientarea cercetărilor sistematice, precum și la păstrarea, conservarea și valorificarea complexă, științifică și muzeistică, a patrimoniului arheologic existent (în colecții și muzee) și virtual, în siturile identificate și catalogate, în cadrul fișierului astfel creat pe baza cercetărilor de teren.

Principalele caracteristici și posibilități de înmagazinare și regăsire a informațiilor cu ajutorul „Fișei perforate marginal“ și a fișei cu perforații în cîmp.

Fișa cu perforații marginale este concepută pentru a servi la înregistrarea materialului arheologic, permițînd totodată și evidența diferitelor tipuri de stațiuni arheologice identificate pe baza materialelor descoperite. Are formatul A4 297/210.

În oglinda fișei sînt prevăzute spații pentru o descriere amănunțită a descoperirii astfel că fișa satisface rigorile unei fișe științifice (analitice).

Pe laturile fișei am prevăzut zone de marcare, prin decupări marginale, a opt dintre caracteristicile de bază (informațiile) deținute asupra unei descoperiri, sistem ce permite regăsirea rapidă a unei fișe care cuprinde informația solicitată. Grupele de informații ce se pot marca prin decupări marginale sînt: 1 — localitatea, 2 — tipul de stațiune, 3 — categoria de obiect, 4 — materialul, 5 — datarea, 6 — condițiile descoperirii, 7 — muzeul unde se păstrează descoperirea.

Modul de completare a fișei.

În colțul din stînga sus la Nr. fișei se înscrie, în ordinea completării lor, numărul fișei. El este format întotdeauna din șase cifre și poate varia între 000001—999.999.

Sub numărul fișei la rubrica *Numărul fișei* se înscrie numărul acestei fișe, dacă descoperirea respectivă constituie o valoare națională și a fost înregistrată ca atare pe fișe de evidență. Numărul se scrie și el tot cu șase cifre și poate varia între aceleași limite 000001—999.999.

La rubrica 1 — Localitatea (cod poștal) se scrie denumirea actuală a localității de descoperire și, în continuare, codul poștal al localității respective, în aceeași rubrică se scrie județul și în continuare cifra de ordine a județului într-o ordonare alfabetică. Ex. județul Alba-01; județul Sibiu — 32. Localitatea de descoperire se poate marca marginal, după inițială, folosind un cod alfabetic cu decupări duble. În felul acesta fiecare literă a alfabetului se poate marca prin două decupări. Referitor la locul de descoperire se mai pot da informații la rubricile:

— *Denumirea antică, veche*, unde se trece, după caz, numele antic al localității, numele vechi românesc, numele vechi maghiar sau german. Pentru toponimicele maghiare sau germane se va trece în față un „m“, pentru cele maghiare și un „g“ pentru cele germane.

— *Toponimic cadastru*, se va trece denumirea, în graiul localnicilor, a proprietarului locului unde s-a făcut descoperirea.

— *Detalii topo-statigrafice*, se va descrie sumar forma de micro-relief : terasă, cimpie, platou, coamă de deal etc., precum și adâncimea la care s-a făcut descoperirea.

— *Număr carou*, folosind sistemul de caroiaj „Gauss“ pentru hărți 1 : 5.000, se va indica caroul în care se află punctul de descoperire.

— *Număr plan topo* se va trece numărul planului topografic a zonei în care se află descoperirea. Numărul va fi format tot din șase cifre 000001—999.999.

La punctul 2 — Tipul de stațiune se va marca, prin intersectare în diagonală, caseta dreptunghiulară corespunzătoare tipului de stațiune identificat. Pentru regăsirea fișei ce cuprinde informații despre stațiunea respectivă se vor decupa marginal casetele în care se află înscrise tipul de stațiune identificat. Pentru regăsirea fișei ce cuprinde informații despre stațiunea respectivă se vor decupa marginal casetele în care se află înscrise tipul de stațiune și una din cele trei casete din extrema dreaptă, anume cea care are același număr de ordine cu numărul stațiunii. Ex. : pe fișa model (Fig. 3), au marcat un castru de piatră.

La punctul 3 — Categoria de obiect, am stabilit, în limita spațiului, 20 de grupe de obiecte, dindu-le la fiecare cite un cod de două cifre, după cum urmează :

- 01 — Unelte
- 02 — Arme
- 03 — Ceramică neornamentată
- 04 — Ceramică ornamentată : incizie, excizie, decor în relief, decor lustruit
- 05 — Ceramică pictată
- 06 — Terra sigilata
- 07 — Plastică din lut
- 08 — Obiecte de cult
- etc.

La fel s-a procedat și pentru grupa 4 — *Material*, unde am stabilit, tot în limita spațiului oferit de dimensiunile fișei, 16 grupe de materiale, cărora le-am dat coduri numerice de două cifre, după cum urmează :

- 01 — Piatră cioplită
- 02 — Piatră șlefuită
- 03 — Os
- 04 — Corn
- 05 — Ceramică
- etc.

Prin combinarea celor două grupe de informații, se obțin posibilități multiple de determinare a descoperirilor, selectarea putându-se face, concomitent, cu ambele determinări. Ex. : podoabe, din grupa a 3-a, se poate asocia cu cupru, bronz, aur, argint, sticlă, pietre prețioase, din grupa 4.

La grupa 5 de informații — *Datarea*, în oglinda fișei se poate trece cursiv : epoca, cultura, atribuirea etnică. Pentru marcarea infor-

mației privind datarea, prin decupare marginală pe latura de jos, am prevăzut 120 posibilități. Am dat fiecărei culturi dintr-o epocă cite un cod de două cifre. Pe reversul fișei, am dat lista completă a culturilor cu numărul de cod al fiecăreia. La fiecare epocă am prevăzut una sau mai multe rezerve cu codul 00, unde se pot marca culturi noi sau materiale a căror încadrare culturală nu se poate face cu certitudine. La sfârșitul benzii am prevăzut o rubrică cu codul 900 Nedeterminat, unde vor fi marcate acele descoperiri asupra cărora nu se pot face determinări nici privind epoca, nici cultura. În oglinda fișei la rubrica *Datarea* se scrie, după denumirea epocii și a culturii, numărul de cod al acestora. Numărul de cod al epocii este identic cu numărul de ordine al epocilor în succesiune cronologică. Ex. : Paleolitic — 1, Epipaleolitic — 2, Neo-eneolitic — 3, Bronz — 4, Hallstatt — 5, Latène — 6, Daco-romană — 7, Prefeudală — 8. Pentru marcarea se vor face două decupări, una în dreptunghiul ce conține codul culturii respective, iar a doua în unul din cele patru dreptunghiuri din dreptul codului culturii. Ex. : pe fișa model (fig. 3) s-a marcat cultura daco-romană.

La punctul 6 — *Condițiile descoperirii*, în oglinda fișei se poate marca, după caz, descoperire întâmplătoare, cercetare de suprafață, prin intersectarea în diagonală a dreptunghiului și, dacă se cunoaște, se pot trece autorul descoperirii și anul : pentru punctele 63, 64 Sondaj sau Santier, se poate trece conducătorul cercetării, anul descoperirii (campania), secțiunea, caroul, adâncimea. Condițiile descoperirii se pot marca marginal, la punctul 6, folosindu-se o singură decupare în rubrica corespunzătoare.

La punctul 7 — *Colecție*, am prevăzut două posibilități : a — materialele să se afle într-un muzeu sau b — într-o colecție particulară. Pentru primul caz se poate scrie muzeul, numărul de inventar, locul în depozit, număr clișeu, număr foto. Pentru fiecare din determinări se vor folosi numere de șase cifre de la 000001—999.999. Pentru muzeu am prevăzut posibilitatea de a marca, marginal, inițiala localității unde se află muzeul, folosind un cod alfabetic cu decupări duble, identic cu cel de la punctul 1. În felul acesta muzeele se vor marca după inițiala localității unde se află. Muzeul R.S.R. la București, Muzeul de istorie al Transilvaniei la Cluj, Muzeul Brukenthal la Sibiu. La colecția particulară se poate scrie proprietarul și adresa.

Rubrica *Observații* se referă la întreg conținutul fișei.

Informațiile cuprinse pe fișe se pot raporta codificat, folosind coduri numerice și pentru fișele cu perforații în câmp pentru mașini de sortat electric tip D3D. Pentru acestea se vor raporta (înregistra) 13 grupe de informații după cum urmează (vezi și fișa cu 80 de coloane, fig. 5).

Grupa A, cu șase coloane verticale, cuprinde nr. fișei de la 000001—999.999.

Grupa B, cu șase coloane verticale, cuprinde nr. fișei analitice de evidență de la 000001—999.999.

Grupa C, cu șase coloane verticale, cuprinde nr. plan topo de la 000001—999.999.

Model de fișă pentru sistemul de regărire a informațiilor cu mașina de scris electric de tip D30

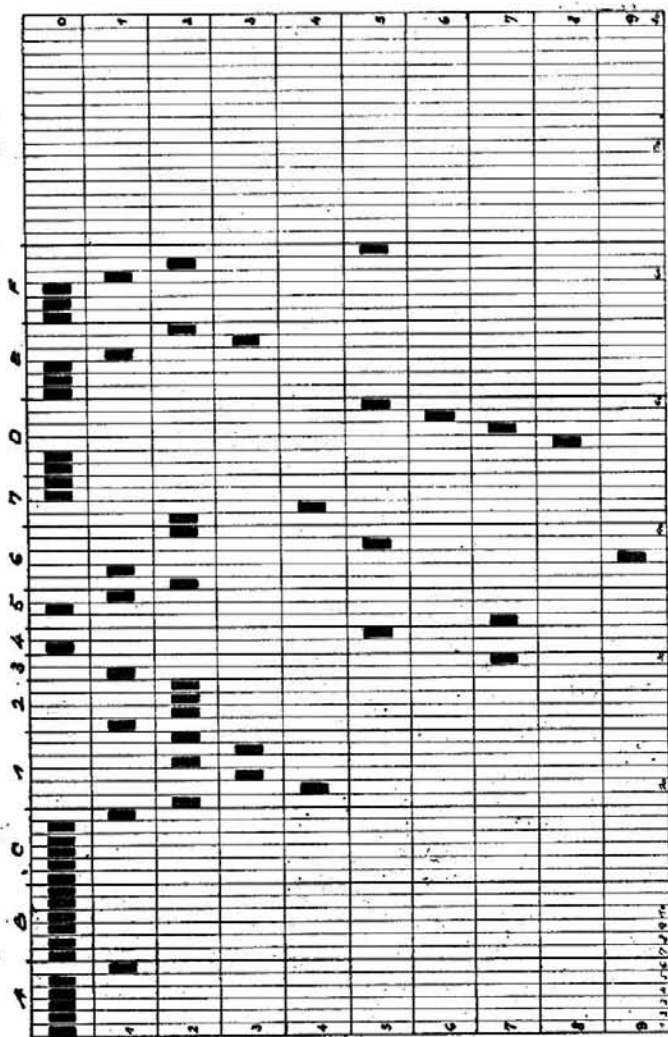

Fig. 5

1. Nr. fișei 2. Nr. plan topo 3. Localitatea de descop. 4. Tip de stațiune
5. Categorie de obiect 6. Material 7. Epocă, cultură 8. Condiție de descoperire 9. Muzeu
10. Nr. inventar 11. Nr. clișeu 12. Nr. foto

Grupa 1, cu șase coloane verticale, cuprinde Codul poștal al localității (patru cifre) și în continuare, cifra de ordine a județului. Ex. 247632 = Cașolț, județul Sibiu.

Grupa 2, cu patru coloane verticale, cuprinde codul tipului de stațiune obținut prin citirea cifrelor de ordine din fața fiecărei informații de la cea mai generală spre cea mai de amănunt. Ex.: un castru de piatră primește codul 1222, în care 1 = așezare, 2 = militară, 2 = castru, 2 = piatră; o necropolă plană de incinerare, 2120, în care 2 = necropolă, 1 = plană, 2 = incinerare. Codul va avea întotdeauna câte patru cifre, astfel că necropola se completează cu un 0 (zero), iar pentru tipurile de stațiune de la punctele 3, 4, 5 se completează cu 00. Ex. un tezaur va avea codul 3200, un bordei, 4200, un mormint izolat, de înhumare 5100.

Grupa 3, cu două coloane verticale, cuprinde codul categoriei de obiect (format din două cifre) înscrise în față.

Grupa 4 cu două coloane verticale, cuprinde codul materialului, cu două cifre.

Grupa 5, cu trei verticale, cuprinde codul datării. Prima cifră a codului este cifra de ordine a culturii: 1 = Paleolitic, 3 = Neoneolitic etc. Următoarele două cifre reprezintă codul culturii. Ex.: 314 = Neo-eneolitic, Petrești.

Grupa 6, cu cinci coloane verticale, cuprinde codul condiției de descoperire. Prima cifră poate fi de la 1-4 și definește, după caz, o descoperire întâmplătoare, o cercetare de suprafață, un sondaj sau un șantier arheologic. Următoarele patru cifre reprezintă anul descoperirii. Ex.: 31974 = un sondaj din 1974.

Grupa 7, cu patru coloane verticale, cuprinde codul poștal al localității unde se află muzeul care păstrează descoperirea. Ex.: 2400 = Sibiu = Muzeul Brukenthal.

Grupa D, cu șase coloane verticale, cuprinde numărul de inventar al obiectului, cu șase cifre posibile de la 000001-999.999.

Grupa E, cu șase coloane verticale, cuprinde numărul clișeului, cu șase cifre posibile, de la 000001-999.999.

Grupa F, cu șase coloane verticale, cuprinde numărul fotografiei, cu șase cifre posibile, de la 000001-999.999.

În cazul raportării, codificate a informațiilor pentru fișa cu 80 de coloane, pentru a se evita orice confuzie este necesar:

— să se respecte întotdeauna ordinea de raportare a celor 13 grupe de informații (care este dată de însăși ordinea de citire a fișei) pornind din colțul din stânga sus și parcurgând grupele de 1-7. Anterior grupelor 1-7 se raportează, în coloana A, numărul fișei, în coloana B, numărul fișei de evidență, în coloana C, numărul plan topo, iar după grupa 7, în coloana D, număr de inventar, în coloana E, număr de clișeu, în coloana F, numărul foto. În cazul când una dintre cele 14 informații lipsește se raportează 000000 la grupa respectivă.

— codurile să aibă întotdeauna același număr de cifre (după cum s-a stabilit inițial), completându-se cu 0 (zero) acolo unde e cazul.

Pe reversul fișei am dat lista epocilor și a culturilor, cu codurile respective. S-a prevăzut un spațiu pentru executarea unor schițe topn,

la scară și orientate, a stațiunilor identificate, a secțiunilor, în cazul șantiierelor sau a sondajelor. S-au prevăzut spații pentru a consemna starea de conservare a stațiunii și pentru explicații de detaliu asupra schiței topografice.

În cazul unor stațiuni din care s-a recoltat o cantitate mai mare de materiale, *schiza topo* se va executa doar pe o singură fișă, anume pe aceea care prezintă stațiunea de ansamblu. Pe celelalte fișe se vor executa schițe de profile, grundișuri etc. Pentru regăsirea rapidă a fișelor care conțin schițe, topografice am prevăzut pe latura stângă, sub spațiul rezervat pentru informația 6, un spațiu pentru a marca, prin decupare marginală, doar acele fișe care conțin schiza topo a stațiunii sau profile, grundișuri etc. la stațiunile cercetate prin sondaje sau săpături sistematice.

Perforările marginale urmează a se efectua cu un clește sau cu o ghilotină. Ele vor avea forma unui triunghi isoscel cu baza de 6 mm și înălțimea de 10 mm; virful triunghiului va fi rotunjit cu o rază de 1 mm. Extragerea fișei sau a fișelor care interesează se poate face manual sau folosind un vibrator acționat electric.

**VORSCHLÄGE ZUR OPTIMIERUNG
DER ARCHÄOLOGISCH-TOPOGRAPHISCHEN EVIDENZHALTUNG
IM BRUKENTHALMUSEUM AUS SIBIU**

ZUSAMMENFASSUNG

Der Verfasser erläutert seine Bemühungen, neue Karteikarten und neue Systeme zu entwickeln, welche zur besseren Übersicht und Modernisierung der musealen wissenschaftlichen Evidenzen beitragen können. Sein Vorschlag betrifft ein neues System, welches der Aufbewahrung und dem schnellen Wiederauffinden wichtiger, wesentlichen Informationen der vorhandenen (in Museen) und zukünftigen archäologischen Funde dient.

Die Karteikarte mit Randlochung (Abb. 1 a — 1 d) enthält jene Daten, welche für eine systematische Übersicht aller archäologischen Funde (innerhalb einer Sammlung) notwendig sind, ebenso wichtige topographische Daten der archäologischen Fundorte (Zufallsentdeckungen und erforschte Siedlungen).

Die Karteikarten sind derart entworfen, daß sie in dem Maße in welchem ihre Anzahl wächst, zu einem System zusammengefasst werden können, welches die Funktion einer „Topographisch-archäologischen Karteikartenübersicht“ haben könnte. Dies wäre allen musealen Einheiten und allen Kreisstellen für nationales Kulturgut zugänglich.

Die auf der „Karteikarte mit Randlochung“ eingetragenen Daten können ihrerseits in Zentren für Datenverarbeitung zentralisiert werden. Zu diesem Zweck wird eine zusätzliche Karteikarte für elektronische Datenverarbeitung mit 80 Kolonnen vorgeschlagen (Abb. 2) desgleichen ein Codierungssystem, welches dem Text beigelegt ist.